

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**РОЛЬ ТА МІСЦЕ ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ У РОЗБУДОВІ ДЕМОКРАТИЧНОЇ
ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ**

Матеріали

**XVI Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції**

29 березня 2024 року

**Одеса
ОДУВС
2024**

УДК 351.74
P68

*Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво
перевищували пропоновані обсяги*

P68 **Роль** та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: матеріали XVI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 29 березня 2024 р. Одеса: ОДУВС, 2024. 538 с.

УДК 351.74

© ОДУВС, 2024

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Катеринчук Іван Петрович,

*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри
вогневої підготовки Одеського державного
університету внутрішніх справ*

Протидія корупції в Україні є одним із важливіших завдань нашої держави. З моменту проголошення незалежності України корупція розглядається як пряма загроза національній безпеці, стабільності, економічному розвитку та зростанню держави. Негативні наслідки корупції розмивають такі важливі конституційні засади як принципи соціальної справедливості та рівності всіх перед законом. Корупція зневірює людей до владних структур держави, дискредитує механізми розвитку здорової конкуренції, сприяє лобіюванню законів та підзаконних актів з метою лобіювання інтересів окремих олігархічних кланів та політичних груп.[1]

Однак, здійснювані заходи поки не привели до відчутних позитивних результатів у справі протидії корупції. Це зумовлено низкою політичних, економічних, організаційно-управлінських, правових, ідеологічних, морально-психологічних факторів. Чинники успішної протидії корупції вже давно відомі та апробовані міжнародною спільнотою. Це, насамперед, відкритість влади, прозорість та зрозумілість процедур прийняття державних рішень, дієві механізми контролю за діяльністю державних органів з боку громадянського суспільства, свобода слова, свобода та незалежність засобів масової інформації. Отже, питання протидії корупції в Україні в контексті міжнародно-правових стандартів і досвіду іноземних країн, вивчення кримінально-правових та кримінологічних аспектів антикорупційної політики держави є актуальним для вітчизняної науки і практики.[2]

Незважаючи на активізацію роботи правоохоронних органів України щодо протидії корупційній експансії, темпів її зростання зупинити досі не вдалося, що призводить до сприйняття України у світі, як корумпованої держави з несприятливим соціально-економічним кліматом. В умовах інтеграційного курсу нашої держави до ЄС та НАТО головним завданням, яке визначено суб'єктам державотворення України – це подолання корупції.

Ефективна протидія корупції в українському суспільстві потребує реалізації системної і дієвої антикорупційної політики. Вона передбачає створення спеціальної системи державних органів, забезпечення належної і скоординованої їх роботи, впровадження низки превентивних й репресивних заходів запобігання корупції. Очевидно, що розбудова цього механізму має ґрунтуватися на досвіді інших країн у цій сфері й відповідати міжнародним стандартам і передовій світовій правничій практиці.

Приєднавшись в останні десятиліття до антикорупційного руху, Україна ратифікувала низку міжнародно-правових документів. Серед перших ратифікованих документів – Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією, Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією. Вар-

то зазначити, що це документи локального характеру, а тому їх правові норми застосовуються лише у деяких країнах. Документом, який є універсальним у міжнародному антикорупційному законодавстві, є Конвенція ООН проти корупції. Вона була ухвалена Асамблеєю ООН 31 жовтня 2003 року. Офіційно Україна взяла на себе зобов'язання виконувати положення Конвенції у 2010 році.[3]

Найбільш масовою є корупція державних службовців нижчого та середнього рівня, які працюють у контролюючих органах. У зв'язку з цим слід спростити процедури видачі різних ліцензій, реєстрації підприємств. Взагалі, найефективнішим засобом боротьби з корупційними правопорушеннями державних службовців нижніх і середніх рівнів є скорочення їхніх дозволено розпорядчих функцій. Важливим кроком могло б стати скорочення переліку видів підприємницької діяльності, що підлягають ліцензуванню. Необхідно зробити прозорими і спрощеними механізми митного, прикордонного, екологічного, санітарного, протипожежного та інших видів контролю. Економічна криза і її наслідок – зубожіння державного бюджету - підштовхнули до створення різноманітних недержавних служб, фірм, агентств, які за плату, але в коротші терміни, надають окремим громадянам та юридичним особам послуги, що виконуються і державними органами. Це часто породжує корупційні правопорушення державних службовців, призводить до змови представників цих недержавних фірм і державних службовців, гальмує й дезорганізує роботу державних органів. Тому потрібно вдосконалити законодавство, яке регулює створення подібних фірм та агентств, чітко визначити їхні функції, створити належні бар'єри для розвитку корупції.

На основі аналізу сучасного стану запобігання корупції в Україні можна стверджувати, що певні кроки у цьому напрямі вже здійснені, а саме:

по-перше, певною мірою забезпечена прозорість діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування через введення публічних, загальнодоступних електронних закупівель, відкритого бюджету розпорядників бюджетних коштів, через доступ до публічної інформації, обов'язкове оприлюднення декларацій, публічне звітування органів влади й комунальних підприємств. Водночас діяльність владних структур щодо забезпечення доступу до публічної інформації потребує більшої структуризації і системності;

по-друге, ведуться роботи щодо інвентаризації й обліку державного і комунального майна, у тому числі земельних та інших ресурсів. Так, на основі висновку Фонду державного майна України відомо, що станом на вересень 2020 р. державні установи зареєстрували лише 49% власності, якою вони володіють. Це означає, що решта майна має серйозну загрозу експропріації, продажу чи неофіційного використання. В Україні немає кадастру нерухомості, який містив би інформацію про параметри існуючих будівель, їх оціночну вартість та точне просторове розташування (на місцевості) та був би інтегрований у реєстр прав власності. Інвентаризація пам'яток культури часто свідомо не проводиться, а їх заповідні території не позначаються там, де заборонено будівництво. Органи місцевого самоврядування не визначають меж охоронних зон, які будуть застосовуватися пізніше вздовж водних об'єктів,

взявши до уваги будівлі. Тому замість очікуваного порядку, виникає низка неузгодженос-тей в інформаційному полі;

по-третє, державні структури переходять на комп'ютеризацію й автоматизацію державних послуг, дозволів, ліцензій. Тому відкритим все ще є питання щодо повного переведення у комп'ютерний формат видачі усіх довідок, дозволів та ліцензій, результатів перевірок, соціальних виплат за державні кошти тощо;

по-четверте, усуваються прогалини чинного законодавства. Оскільки корупція часто «вбудовується» в законодавство, що робить її законною, недосконале законодавство призводить до неефективного управління та примножує його помилки. Правки до поправок означають, що такі правові стандарти більше можуть не виконуватися і більше не контролювані. Представники малого та середнього бізнесу, діючи у напівзаконний спосіб, стають порушниками. Тому підкуп для них – це найшвидший спосіб вирішити проблеми;

по-п'яте, із формуванням системи якісної державної служби частково забезпечується належна оплата праці на посадах із високими корупційними ризиками, адже інакше виникатиме загроза спрямування прагнень державних службовців на діяльність, яка «компенсує» низьку заробітну плату. Однак склади державних службовців переважно доволі низькі, а проблема у цьому напрямі – невирішена.

Корупція – це явище, яке походить від рівня економічного, політичного та соціокультурного розвитку держави. Ніхто не створює корупцію – вона, як і культура, виникає сама собою внаслідок того, що люди бачать в ній легкий шлях вирішення свого питання в будь-якій сфері суспільного життя, адже хабарництво часто стає спрощеним варіантом вирішення проблеми.

Серед напрямів подолання корупції в Україні на сьогодні найбільш важливими є такі: усунення прогалин в законодавстві; системне забезпечення прозорості державної діяльності та її результатів; інвентаризація та облік державного і комунального майна й земель; комп'ютеризація та автоматизація державних послуг, надання довідок, дозволів, ліцензій тощо; формування якісної високооплачуваної системи державної служби.

Враховуючи актуальність проблеми подолання корупції, масштаби цього явища та реальну загрозу суспільству, доцільно продовжувати дослідження у цьому напрямі, щоби створити ефективну систему запобігання та протидії корупції.[4]

Література:

1. Мовчан А.В. Актуальні проблеми протидії корупції в Україні. Вісник кримінального судочинства №1/2017, ст. 116-121. https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2017_Movchan.pdf

2. Борисов В.І. Актуальні проблеми протидії корупції. Монографія. Національна академія правових наук України, Харків – 2012. https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/02/monograf_korupcia_17_10_18.pdf

3. Актуальні проблеми запобігання та протидії корупції. Тези І Всеукраїнської науково-практичної конференції (28 жовтня 2021 року). Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельни-

цького. https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/12/konferencziya_korupcziya_28_10_21_.pdf

4. Микола Кравчук, Ілона Лаврів. Сутність корупції та основні шляхи її подолання в Україні. Видання: Актуальні проблеми правознавства. №3 (2021) ст. 31-36. <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1255>

Ширшикова Р. М., Круть А. В. ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПО ОХОРОНІ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	110
Доскевич В. Г. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	113
Талпа П. В. ДЕЯКІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СЛУЖБИ СУДОВОЇ ОХОРОНИ	117
Щігинська В. М. ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	120

СЕКЦІЯ 3. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Вакаренкова М., Галуцько В. М. КОРУПЦІЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	124
Галуцько О.В. КОРУПЦІЙНІ ПРОЯВИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ.....	126
Дідик В. В., Антоненко О. А. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ.....	128
Зайцев О. Л. ЗАХИСТ ПРАВ ЗАМОВНИКІВ ШЛЯХОМ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПЕРЕВІРКИ ДІЛОВИХ ПАРТНЕРІВ ПРИ УКЛАДАННІ ДОГОВОРІВ ЗАКУПІВЛІ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ	130
Зенченко В. В., Галуцько В. М. КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО.....	133
Катеринчук І. П. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ	136
Чернов М. М. АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ	139